

KÖROĞLU'NUN İRAN SEFERİ*

Dr. Doğan KAYA

Özet:

Türk Edebiyatına geniş açıdan bakıldığında Kitab-ı Dede Korkut, Alpamış, Tahir ile Zühre, Âşık Garip, Arzu Kamber gibi kendisine büyük bir coğrafyada yaşama imkânı bulmuş destan ve hikâyelerimiz vardır. Bunlardan birisi de Köroğlu'dur. Bu eserler, asırlar boyunca halkımızı bir yandan eğlendirmiş ve bir yandan da içinde taşıdığı kültür öğeleriyle eğitmiştir.

Günümüz Türklük coğrafyası içerisinde, Köroğlu'nun yaygınlığı azımsanmayacak ölçüdedir. Köroğlu'nun hangi yüzyılda ve nerede yaşadığı konusu açıklığa kavuşmuş değildir. Ancak Köroğlu kollarına bakıldığında onun Azerbaycan, Başkurdistan, Karakalpakistan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tataristan, Türkmenistan, Uygur, İran, Mısır, Kafkasya, Türkiye, Siliste, Irak ve Suriye yaşadığı görülür.

Türk halk hikâyeleri içinde mütalaa edilen Köroğlu hikâyelerinin 10'larca kolu vardır ve bunlar her geçen zaman içerisinde gün yüzüne çıkmaktadır. Köroğlu kollarının yakın zamanlara kadar yaygın olarak anlatılan yörelerden birisi de Sivas'tır. 1999'da Şarkışlalı Âşık Gafilî (1934-2004)'den derlediğimiz "Köroğlu'nun İran Seferi" kolu da kol halkalarından birisi olabilecek nitelikte orijinal bir anlatıdır.

Bildirimizde söz konusu kol kahraman, şahıs kadrosu, olay örgüsü ve muhtevası ile ele alınacak ve bir senteze varılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Köroğlu, Şahoğlu Şah Abbas, Keloğlan, Kırat, Mürüvvet Hanım, Hasan.

...

Köroğlu destanı, her biri müstakil anlatım özelliği taşıyan pek çok *kollardan* oluşur. Bugünkü tespitlerimize göre Köroğlu'nun 200 kadar (bir rivayete göre 777) kolu vardır. Bunlardan 60 kadarı Türkiye'de bilinmektedir. Türklük âleminde yaşatılan kol sayısı da azımsanmayacak ölçüdedir. Dursun Yıldırım, 1983 yılındaki "Köroğlu Destanı'nın Ortaasya Rivayetleri" adlı çalışmasında, Köroğlu'nun Türkmen ve Karakalpaklar arasında 41, Özbekler arasında 14-16, Ortaasya'da 43, Kazaklar arasında 62, Tacikler arasında 52 versiyonunun olduğuna işaret etmiştir. Azerbaycan, Anadolu ve Türkmenistan Köroğlu'nun en fazla anlatıldığı coğrafyalardır. Bu bölgelerde anlatılan metinlerin büyük çoğunluğu derlenmiş; makale ve kitap şeklinde yayımlanmıştır. Köroğlu'nun Türkiye'de 60'dan fazla kolu bilinmektedir. Elbetteki bu sayı nihai bir sayı değildir. Daha tespit edilmemiş bazı kolların var olduğu da ihtimal dâhilindedir. Pertev Naili Boratav "Köroğlu Destanı adlı eserde Köroğlu'nun Paris, Özbek,

* VI. Uluslararası Köroğlu Sempozyumu (UKS), "Köroğlu ve Türk Dünyası Destan Kahramanları", Bolu, 10-12 Ekim 2016.

İstanbul ve Tobol olmak üzere dört rivayetine yer vermiştir. Ancak bu rivayetlerin her birinde pek çok kol olacak kısımlar vardır ve rivayetlerde toplu olarak hikâye etme esası güdülmüştür.¹

Türk insanın hayalini süsleyen, kahramanlık ruhunu aksettiren mert kişi Köroğlu, dikkatle incelendiğinde çoğu zaman alp olarak karşımıza çıkar. Onun yüzyıllar boyunca geniş bir coğrafyaya yayılmış olmasında halkın okuduğu veya dinlediği Köroğlu destanında kendisini bulmasının, kahramanlık ve coşkunun ön planda yer almasının, Köroğlu'nun, zenginlere ve zalimlere karşı acımasız olmasının, fakire ve zavallıya daima hamilik yapmasının büyük bir payı vardır.

Köroğlu kollarının yakın zamanlara kadar yaygın olarak anlatılan yörelerden birisi de Sivas'tır. Ancak son zamanlarda gerek Köroğlu kollarını gerekse halk hikâyelerini anlatan kişiler azalmakta, bir bir aramızdan ayrılmaktadırlar. Hayatta kalanlar ise bunları anlatmaya anlatmaya artık hikâyelerin çoğunu yahut hikâyelerin pek çok bölümünü unutmuş durumdadırlar. Bu olumsuz şartlara rağmen yine de zaman zaman hikâyeler tespit edebilmekteyiz.

Biz eminiz ki adını buraya almadığımız ve tespit edilmeyi bekleyen daha nice kol vardır. Burada tanıtmaya çalışacağımız kollardan birisi de Sivas yöresinde derlediğimiz "Köroğlu'nun İran Seferi" koludur. Kol, 1999'da Şarkışlalı Âşık Gafilî (1934-2004)'den derlenmiştir.

Asıl konuya geçmeden önce bu kolu bize anlatan Âşık Gafilî hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

17. 11. 1934 günü, Şarkışla'nın Maksutlu köyünde doğmuştur. Nüfus kimliğinde 1937 yazılıdır. Asıl adı Hacı Ozan'dır. Kuddusi ve Zekiye'nin oğludur. Babası da kendisi gibi halk şairidir, ancak ondan elimize bir şiir geçmemiştir. Ailesi köyde Âşık Osmanoğulları sülâlesi olarak bilinir. İlkokul tahsilini köyündeki okulda yapmış (1949) ancak daha ilerisini okuyamamıştır. 1954 yılında ailesi Sivas'a taşınmıştır. 1955 yılında işçi olarak Sivas Çimento Fabrikasına girmiştir. 1956 yılında, iş kazası sonucu babasını kaybetmesi üzerine ailesinin geçimi üzerine kalmıştır. Askerlik hizmetini 1957-1959 yıllarında Ankara Muhabere Okulunda ve Konya'da yerine getirmiştir. Sosyal bir cephesi vardır. Hayatı boyunca sendika ve çeşitli derneklerde çalışmıştır. Zayıf, orta boylu ve herkesin iyiliğini düşünen, dürüst birisidir. İçki, kumar gibi kötü alışkanlıkları yoktur. Başından üç evlilik geçmiştir: Hatice (1956-1963 ayrılık), Nazife (1963-1991 ölüm), Döndü (1991-). Hacı Ozan'ın ikinci eşinden iki oğlu beş kızı olmuştur. 1980 yılında emekli olan Hacı Ozan 24 Nisan 2004 günü Sivas'ta vefat etmiştir. Mezarı, Yukarı Tekke Mezarlığındadır.

¹ Pertev Naili Boratav, a. g. e. s. 21-34.

Yukarıda da zikrettiğimiz gibi Gafilî'nin babası Kuddusî de şairdir. Onun bu yola girmesinde irsiyetin ve sanat ortamının büyük rolü olmuştur. Daha ilkokul çağlarında şiirler yazmış, babasının ve çevresindekilerin takdirini kazanmıştır. İlk şiiri 1975 yılında "Çimse" gazetesinde yayımlanmıştır. Sivas'ta yapılan pek çok sanat faaliyetine katılmıştır. Daha ziyade yüz yüze geldiği Baharözlü Feryadî, Bekir Kılıç, Tuzla köylerinden olan Yakup adlı âşıklardan etkilenmiştir. Gafilî'nin şairliğinin yanında hikâyecilik cephesi de olup Tahir ile Zühre hikâyesini anlatmıştır. Tahir ile Zühre'den başka Köroğlu'nun kollarını da bilmekteyken, devamlı anlatmadığı için unutmıştır. Bu hikâyeleri babasından öğrenmiştir. Hemen her konuda şiiri vardır. Şiir tekniği güçlüdür. Kullandığı Gafilî mahlasını kendisi seçmiştir. Zaman zaman irticalen şiirler de söyleyebilen Gafilî, usta olmamakla birlikte saz çalmaktadır.²

Öğrendiği ve anlattığı hikâyeler ile ilgili olarak bize şunları anlatmıştır:

"Daha ilkokul çağında iken babamdan öğrendiğim hikâyelerin çoğu, her zaman anlatmadığım için hafızamda kalmadı. Tahir'le Zühre hikâyesiyle Köroğlu'nun iki kolunu anlatabiliyorum. Biri Köroğlu'nun Döne Hanım'ı Kaçırması Kolu, diğeri de Köroğlu'nun İran Seferi yani Kırat'ın Kaçırılması Kolu'dur. Bunları babamdan öğrendim. Babam da Âşık Vehbi vardı ondan öğrenmiş."

Köroğlu'nun İran Seferi Kolu'nun özeti şöyledir:

İran Şah'ı Şahoğlu Şah Abbas, "Namı dillere destan olan Köroğlu'nun Kırat'ını, Osmanlı diyarına gidip kim getirirse, onun dünyalığını vereceğim." Her tarafa haber verir. Keloğlan bu işe talip olur. Çamlıbel'e gelip misafir olur. Aylarca orada kalıp insanların güvenini kazanır.

Bu arada Kırat'ın bakıcısı seyisle dostluk kurar. Onun uyuduğu sırada seyisin belindeki Kırat'ın zincirinin anahtarını alır. Aslında heyecanından ve acele etmesinden dolayı Kırat' yerine Dorat'ın anahtarını almıştır. Seyisin uyanmasından korktuğu için Kırat yerine Dorat'ı alıp kaçar.

Dorat'ın kaçırıldığını anlayan Köroğlu, hemen Kırat'ına atlayıp onun ardına düşer.

Keloğlan Köroğlu'nun geldiğini fark eder. Hemen bir değirmene gider. Değirmenciye kandırır ve elbisesi ile onun elbisesini değiştirir. Elini yüzünü unlar. Değirmene gelen Köroğlu'nu kendisinin değirmenci olduğuna inandırır, onu başka tarafa yönlendirir ve bu arada Kırat'ı alıp kaçar. Köroğlu olanları anlar ama iş işten geçer. Dorat'a binip Çamlıbel'e döner.

Keloğlan, Kırat'ı İran Şah'ına teslim eder. Şah, vadini yerine getirir ve Keloğlan'ı paraya gark eder.

² Alpaslan Ayrıl, *Âşık Gafilî*, Sivas, 1995, 102 s. / Alim Yıldız, *Sivaslı Şairler Antolojisi*, İstanbul, 2003, s. 490-492, / Doğan Kaya, *Sivas Halk Şairleri*, Sivas, 2009, C. II, s.

Kırat'tan ayrı kalmak Koroğlu'na çok okunur. Onu getirmek için atına atlayıp İran'a gider. O sırada cirit müsabakası vardır. Şah'ın oğlu Kırat'a biner, ama Kırat'ı sürmeye başaramaz. Meydandakiler Osmanlı elinden gelen Koroğlu'nun bu atı sürebileceğini Şah'a söylerler. Şah Koroğlu'nu tanımaz ve bu atı sürmesini ister. Koroğlu Kırat'a biner ve hızla meydandan uzaklaşır, kısa sürede gözden kaybolur.

Koroğlu gelirken Dumanlı aşiretine misafir oluyor. Aşiretin reisliğini kocası öldüğü için Mürüvvet Hanım ismindeki eşi yapmaktadır. Koroğlu ile Mürüvvet Hanım birbirlerini severler ve nikâhlanırlar. Koroğlu Çamlıbel'e gitmek mecburiyetinde olduğunu söyler ve Mürüvvet Hanım'a eğer oğlu olursa adını Hasan koymasını söyler. Bir de oğluna verilmek üzere bir pazıbind ile bir kılıç bırakır, vedalaşır oradan ayrılır.

Aradan zaman geçer Mürüvvet Hanım'ın bir oğlu olur. Kadın, çocuğun adını Hasan kor. Hasan büyür. Annesi onun babasının Koç Koroğlu olduğunu söyler. Bunu öğrenen Hasan Bey, babasını görmek için Çamlıbel'e doğru yola çıkar. Yolda Dumlu Yaylası'ndaki Dumlu aşiretine misafir olur. Burada aşiret kızı Meryem'i görür ve ona âşık olur.

Hasan oradan ayrılıp Çamlıbel'e gelir. Etrafı dürbün ile seyreden Koroğlu onu fark eder, onun bulunduğu yere gider. İkinin lafları karşılaşır ve kavgaya tutuşurlar. Hasan, Koroğlu'nu altına alır tam öldüreceği sırada Koroğlu pazıbindi ve kılıcı görür, tanır. Baba-oğul tanışırlar. Birlikte Çamlıbel'e gelirler.

Hasan Çamlıbel'de güzel günler geçirir. Ancak Meryem'in aşkı onu kendinde komaz, günden güne sararıp solmaya başlar. Birgün gün karar verip atına biner ve kızı almak için yola çıkar. Dumlu aşiretinin olduğu yere gelir ve kızı kaçıtır. Ancak aşiretin adamları onların peşlerine düşer ve Hasan Bey'le kavgaya tutuşurlar. Hasan Bey kurtulur, ancak derin yaralar alır. Bir başka aşirete sığınır. Bu arada Koroğlu'na bir name gönderip yardımını ister.

Oğlunun yaralandığını öğrenen Koroğlu hemen adamlarını alıp yola düşer. Aşiret sahibi Hasan'a iyi bakmıştır ve hayatta kalmasını sağlamıştır. Koroğlu oraya gelir ve aşiret sahibine teşekkür eder, oğlunu alıp Çamlıbel'e döner.

Koroğlu oğlu için düğün hazırlıklarına başlar. Dumanlı Aşiretindeki Hasan Bey'in annesi Mürüvvet Hanım'ı getirtir. Herkes mutlu şekilde hayatlarına devam ederler.

Konu

Koroğlu kollarının çoğunda çarpışmalar genellikle bir yiğit veya bir dilber veya bir at yüzünden ortaya çıkar. Bu kolda da konunun vücut bulmasında Kırat'ın Keloğlan tarafından kaçırılması ön planda olmuştur. Bu kol, "Keloğlan'ın Kırat'ı Kaçırması" ve "Hamza'nın Kırat'ı Çalması" kolları ile müştereklik gösterir. Ancak şahıslar ve hikâyenin geçtiği coğrafyada farklılıklar gösterir. Keloğlan'ın Kırat'ı Kaçırması kolunda, Kırat'ı Koroğlu'ndan çalıp Bolu Beyine getirmeyi amaçlayan ve seyis olarak Koroğlu'nun yanına giren

Keloğlan'ın bunu gerçekleştirmesi, Köroğlu'nun da onu Bolu Beyi'nden tekrar alıp Çamlıbel'e dönmesi hikâye edilir.

Türkiye'de, Azerbaycan'da ve İran'da anlatılan Hamza'nın Kırat'ı Çalması kolunda ise Tokat paşası Hasan Paşa'nın Kel Hamza'yı, Kırat'ı çalması için Çenlibel'e göndermesi, Hamza'nın bu işi başarması, Köroğlu'nun gidip tekrar Hasan Paşa'dan Kırat'ı alıp Çenlibel'e dönmesi konu edilmiştir.

İran Seferi kolunda, Köroğlu'nun Kırat'ı Şah'tan alıp dönmesinden sonra yaşadıkları "Köroğlu'nun oğlu Hasan Bey", "Köroğlu'nun Oğlu Hüseyin Bey", "Dağıstanlı Hasan Bey" ve Köroğlu'nun İran Seferi" kollarıyla benzerlik gösterir.

Formeller:

Bilindiği gibi, formeller hikâyelerde, masallarda ve destanlarda ifadeye heyecan katılmasında, uzun zamanın kısaltılmasında, bir olaydan başka bir olaya geçilmesinde sıkça başvurulan kalıplaşmış sözlerdir. Hikâyede, başlangıçta giriş formeli kullanılmamakla beraber, hikâyenin sonunda bitiş formeline yer verilmiştir. Pek çok formel sözün kullanıldığı Köroğlu'nun İran Seferi Kolu'nda yer alan formellerden tespit edebildiklerimiz şunlardır:

"... dile dilediğini benden."

"Dağlardan aşarak, yollardan, çöllerden geçerek, konarak, göçerek Erzurum, Van, Erciş derken Çamlı Çardaklı Bel'e gelip dahil oluyor."

"Ben yârimi de severim, yaverimi de."

"Duyan duymayanlara haber versin." diye bir tellal bağırtıyorlar."

"Şah'ımız sağ olsun! Hay hay, diyor."

"Vurun ha, koşun ha, yakalayın ha, deseler de boşa."

"Hay hay! Buyurun."

"Bunlar samimiyeti koyulaştırıyorlar."

"Allah'ın emriyle, Peygamberimizin sünnetiyle, İmam-ı Azam'ın içtihatları üzerine seni kendime istiyorum."

"Uzatmayalım, Köroğlu'na muazzam bir hazırlık yapıyor."

"Aradan zaman geçiyor. Mürüvvet Hanım hamile kalıyor."

"Bunlar tanışıyorlar, sarmaş dolaş oluyorlar."

"Yediğim önümde yemediğim arkamda."

Formel ifadeler hikâyenin manzum kısımlarına geçişlerinde de vardır. Anlatıcı bir yerde "Ayvaz alıyor bir daha bakalım ne diyor" şeklinde manzum bölüme geçiş yapmıştır.

Sayı motifleri:

İncelediğimiz hikâyede 15, 500, 1500, 2000 gibi sayılara, 10/1, 5/1 gibi orantılı ifadeler, 40-45, 1-2 mukayeseli sayı gruplarına yer verilmiştir. Söz konusu sayılar şu ibarelerle hikâyede geçmektedir:

"Köroğlu'nun yanında 500 keleş yaşıyor."

“Malum ya Köroğlu'nun 500 tane keleş var, 500 tane hanı var, 1500-2000 kişi barınıyor yanında.”

“Herkes hak olarak öğüttüğü buğdaydan 10 / 1 alıyormuş, sen 5 / 1 alıyormuşsun.”

40-45 yaş,

“9 ay 9 gün 9 saat sonra bir oğlan çocuğu doğuruyor.”

15 yaş,

1-2 şey

Renk:

Kır ve dor gibi renkler karşımıza çıkmaktadır ve bunlar Kırat, Dorat şeklinde Köroğlu'nun atlarının rengidir.

Belde, mekân:

Hikâyede konular İran'dan Osmanlı'ya kadar geniş bir coğrafya içinde cereyan etmektedir. Başlıca şu yer adları karşımıza çıkmaktadır: İran, Çardaklı Çamlıbel, Van, Osmanlı diyarı, Erciş, Dumlu Yaylası,

Şahıslar:

Hikâyenin geniş bir şahıs kadrosu vardır. Bu kadro içinde ülke ve aşiret yöneticileri, sevgililer, meslek erbabı ve yiğit kişiler yer alır. Tespit ettiğimiz şahısların başlıcası şunlardır:

Köroğlu.

Şahoğlu Şah Abbas: İran Şahı.

Keloğlan: Kırat'ı çalıp hediyeleri alan kişi.

Seyis: Kırat ve Dorat'ın bakıcısı.

Değirmenci: Keloğlan'ın hilesine aldanan kişi.

İran Şahı'nın oğlu.

Mürüvvet Hanım: Dumanlı aşiretinin reisi.

Hasan: Köroğlu'nun Mürüvvet Hanım'dan olan oğlu.

Meryem: Hasan'ın gönül verdiği kız.

Nigar Hanım: Köroğlu'nun önceki eşi.

Kolun yapısı:

Köroğlu'nun İran Seferi Kolu *manzum* ve *mensur* bir yapıya sahiptir. Ancak anlatıcı üç dördlük hatırlayabilmiştir. Bunlar 8 hecelidirler. Dördlüklerin ikisi Ayvaz'a birisi de Köroğlu'na aittir. Ayvaz'ın söylediği dördlükler döner ayaklıdır.

SONUÇ

Köroğlu kollarında kahramanlar, diğer destanlarda olduğu gibi fiziki ve ruhi bakımdan idealize edilmiş özellikleriyle dikkat çekicidir. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

1. Köroğlu Destanında karşımıza çıkan kahramanlar, müşkül anlarında ölme pahasına, birbirlerine yardım ederler ve yardımları karşılıksızdır.

2. Görkemli yapıları ve hünerli davranışlarıyla, bir bakıma içinde buldukları zümrenin temsilcisi durumundadırlar.

3. Hassas ve sanatkâr ruhludurlar. Yeri geldiğinde duygularını şiirle ifade ederler.

4. Safıkları yüzünden ölümle burun buruna gelirler, fakat mağlup olmak, kabul edemedikleri yegâne husustur.

5. Emre itaat ederler ve ahde vefaya sadıktırlar.

Köroğlu destanı, bu kadar yüce fikirleri yeni nesillere kazandırması bakımından haklı olarak anıt eser olma hakkını elde etmiştir.

.....

METİN

İran Şah'ı Şahoğlu Şah Abbas; "Namı dillere destan olan Köroğlu'nun Kırat'ını, Osmanlı diyarına gidip kim getirirse, onun dünyalığını vereceğim." diye bir tellal bağırttırıyor ki,

Her yerde bulunur; geçiminden aciz, kimsesiz bir Keloğlan, Padişah'ın huzuruna çıkıyor, yedi yerde temana çekip el pençe divan duruyor.

-Padişahım! Her mahallede tellalların bağırtıyor Çardaklı Çamlıbel'den kim Köroğlu'nun Kırat'ını getirirse, onu dünyalığını vereceğim, diyor. Bu gerçek mi?

Diyor ki Şah Abbas:

-Evladım! Sen Kırat'ı getir buraya, dile dilediğini benden. Sen yeter ki Kırat'ı buraya getir."

-Peki diyor Keloğlan.

Padişah Keloğlan'a bir miktar yol harçlığı veriyor.

-Peki, nasıl getireceksin Kırat'ı? Köroğlu namı-şanlı biri. Yanında 500 keleş yaşıyor.

-Padişahım, işin o tarafını siz düşünmeyin, diyor. Onu ben bir planla alıp getireceğim.

Keloğlan, İran'dan ayrılıyor. Dağlardan aşarak, yollardan, çöllerden geçerek, konarak, göçerek Erzurum, Van, Erciş derken Çamlı Çardaklı Bel'e gelip dahil oluyor. Malum ya Köroğlu'nun 500 tane keleş var, 500 tane hanı var, 1500-2000 kişi barınıyor yanında. Gelen giden, yiyen içen çok. "Nereden geliyorsun, nereye gidiyorsun?" diye soran yok.

Keloğlan da bu fırsatı ganimet bilip o yana bu yana gezip dolanıyor, yiyor, içiyor. Kıratın bakımcısı olan seyisin yanına gidiyor. Birkaç gün içinde onunla dostluğu ilerletiyor.

Kırat'ın anahtarını nasıl alacağının hesabını yapıyor. Keloğlan'dan kimse kuşkulanmıyor. Artık atlarla seyis kadar Keloğlan da ilgileniyor. Kendi kendine diyor ki: "Yahu! Ben buradan Kırat'ı götürmeye geldim. Götürüp dnyalığımı alacaktım. Aylar geçti ben hl buradayım. Kırat'ı almanın zamanı geldi!"

Seyis'in uyuduğu sırada anahtarı almak istiyor. Allah'ın içine bakın ki acelesinden, heyecanından Kırat'ın anahtarı yerine Dorat'ın anahtarını alıyor. Bu anahtarla bir türlü Kırat'ın puhavusunu (ayaklara bağlı zinciri) aamıyor. Onun anahtarını almaya çalışsa seyis uyanacak. "Kırat olmazsa Dorat olsun." diyor. Dorat'ın bağlarını çözüp üstüne biniyor, oradan kaçıyor.

Köroğlu o sırada etrafı seyrediyor. Bir de bakıyor ki birisi Dorat'a binmiş gidiyor. Onun Keloğlan olduğunu bilmiyor Köroğlu. Hemen Köroğlu koruluğa iniyor, Kırat'a biniyor, Keloğlan'ın ardından sürüyor Kırat'ı

Keloğlan bakıyor ki, Köroğlu Kırat'la yıldırım gibi geliyor. "Eyvah! Şimdi bu benim boynumu uçurur!" diyor. Yolun kenarında bir değirmen varmış. Atını doğruca değirmene sürüyor. Değirmene varır varmaz, değirmenciye sesleniyor:

-Gel lan buraya, değirmenci, diyor.

-Ne var, diyor değirmenci.

-Herkes hak olarak öğüttüğü buğdaydan 10/1 alıyormuş, sen 5/1 alıyormuşsun. Köroğlu geliyor, senin boynunu vuracak, diyor.

-Etme yahu!

Keloğlan diyor ki:

-Gel yanıma. Sen şu elbiseni bana ver, benim elbisemi de sen al.

Keloğlan değirmencinin unlu elbisesini giyiniyor. Eline, yüzüne biraz un alıyor. Değirmenci de gidip saklanıyor.

Çok geçmiyor. Köroğlu geliyor. Bakıyor ki at orda. Geliyor değirmene, eli yüzü un olan Keloğlan'ı tanımıyor.

-O atı getiren nereye girdi, diyor.

-Ağam! Aha şuradaki domuzluğa girdi, diyor Keloğlan.

-Tut şu Kırat'ı, deyip Kırat'ın dizginini Keloğlan'ın eline veriyor.

Domuzluğa gidiyor, orada değirmenciye görüyor.

-ık ortaya lan, diyor.

Değirmencinin tabi bir şeyden haberi yok.

-Ağam vallaha ben de herkes gibi 10/1 hak alıyorum, 5/1 almıyorum.

Köroğlu;

-Ulan diyor, ne 10'u ne 5'i? Gel ık yukarı.

Değirmenci yukarı çıkıyor. Köroğlu'na buğday öğütürken kimseye haksızlık etmediğini söylüyor. Köroğlu bir duraklıyor, onun değirmenci olduğunu anlıyor. Dışarı çıkıyor bakıyor ki Keloğlan Kırat'a binmiş, kaçmak üzere.

Köroğlu'na sesleniyor Keloğlan;

-Köroğlu, o adamın kabahati yoktur. İran Şahı, Kırat'ı istedi. Ben onu götürüp dünyalığımı alacağım. Sen Kırat'sız yapamazsın. Nasıl olsa onu almak için arkasından gelirsin. Söz değirmendeki söz; ben bu atı senden aldığım gibi sana teslim edeceğime söz veriyorum. Beni muradımdan etme, diyor.

Köroğlu;

-İran Şahı'nın vereceği ödülü ben vereyim, dediyse de Keloğlan'ı yolundan döndüremiyor.

Keloğlan Kırat'ı mahmuzluyor, yel gibi oradan uzaklaşıyor.

Köroğlu da Dorat'ı alıp Çamlıbel'e doğru yola çıkıyor.

Çamlıbel'e yaklaşınca Ayvaz onu görüyor. Bakıyor ki Köroğlu Çerçi kıyafetinde geliyor. Ayvaz orada Köroğlu'na takılıyor.

Hay Ağam bir hoş olmuşsun

Yeni çerçiye dönmüştün

Alış veriş öğrenmişsin

Pazarın mübarek olsun

Köroğlu'nun burnunun sızısından sanki canı çıkıyor. Kırat'ı elinden aldığını bir türlü içine sindiremiyor. Diliyle dışının arasında Ayvaz'a Kırat'ın kaçırıldığını söylüyor.

Ayvaz alıyor bir daha bakalım ne diyor:

Bahçeye ekerler darı

Neydi o Kel'in zoru

Aldı Kır'ı verdi Dor'u

Pazarın mübarek olsun

Köroğlu Kırat'ı elinden aldırdıktan sonra yemeden içmeden kesiliyor. İçi bulgur kazanı gibi kaynıyor. Günlerce içeri giriyor, dışarı çıkıyor, bir türlü içi rahat etmiyor. Sonunda, keleşlerini topluyor.

-Ben yârimi de severim, yaverimi de. Ancak Kırat'ım olmazsa bu dünyada yaşayamam. Onu alıp gelmek için İran'a gideceğim. Benim yerime sen geç, sen şu işe bak, sen de şu işe bak diye keleşlerine emir veriyor. Keleşleri;

-Ağam biz de gidelim, diyorlarsa da Köroğlu kabul etmiyor.

Bir derviş kıyafetine giriyor. Saçını sakalını uzatıyor. Atına biniyor İran'a doğru yola çıkıyor. Uzun bir yolculuktan sonra İran'a dâhil oluyor.

Köroğlu bir hana yerleşiyor. Orada her Cuma'dan sonra cirit oynanmış. "Köroğlu'nun Kırat'ıyla bugün Cirit oynanacaktır. Duyan duymayanlara haber versin." diye bir tellal bağırtıyorlar. Millet akın akın meydana gidiyor. Köroğlu da bu tellalın sesini duyuyor. Gidip halkın arasına karışıyor.

Meydana Şah da geliyor. İran Şahı'nın oğlu Kırat'a biniyor. Akat Kırat'ı sürmek ne mümkün! O yana bu yana hareket ediyorsa da Kırat'ı süremiyor bir türlü. Köroğlu bunu görüyor, yerinde duramıyor, tir tir titiyor. Yanındakiler, onun Osmanlı olduğunu biliyor.

-Baba, sen Osmanlısın. Siz, iyi ata binersiniz. Kırat o vana bu yana gittikçe heyecanlanıyorsun, şu ata bir de sen binsen.

-Eskiden binerdim ama şimdi yaşlandım, nasıl bineyim? Eski vaktim olsa binerdim, diyor Köroğlu.

İran Şah'ına haber ediyorlar.

-Burada bir Osmanlı var. Kırat, o yana bu yana gidip geldikçe adam tir tir titiyor. Bunda bir hüner var herhalde!

Şah;

-Çağırın gelsin, diyor.

Bunu İran Şah'ının huzuruna çıkarıyorlar.

Şah;

-Baba, siz iyi ata binersiniz, iyi cirit oynarsınız. Hünerinizi bir gösterseniz!...

-Şahım sağ olsun! Benim yaşım geçti. Eskiden güzel cirit oynardım. Yaşlandım artık, diyor Köroğlu.

Şah kabul etmiyor.

-Olmaz. Ne varsa senin gibi yaşlılarda var. Görüyorsun gençleri bindirdim, beceremediler diyor.

-Peki diyor, Köroğlu. Şah'a karşı saygısızlık yapmam. Madem ısrar ediyorsunuz bineyim. Şah'ımız sağ olsun! Hay hay, diyor.

Derviş kıyafetindeki Köroğlu, Kırat'ın yanına yaklaşıyor. Kırat'ın yakınındaki Keloğlan, Köroğlu'nu görünce tanıyor, anlıyor vaziyeti. Eğilip Köroğlu'nun kulağına diyor ki:

-Değirmendeki sözüm söz. At sahibine yakışır. Ben muradımı aldım. Paramı da aldım, dediğim kızı da. Ben bu atı nasıl aldım, öyle teslim ederim. Aha mal senin!

Köroğlu ata biniyor. Kırat da iştaha geliyor. Bir o yana seğirtiyor, bir bu yana. Görenler hayran hayran seyrediyor. Köroğlu, ciritte birkaç kişiyi vurup düşürüyor. Meydan adam dolu. O yana bu yana bakıyor Köroğlu, kaçabileceği seyrek bir arıyor. Atını mahmuzlayıp o tarafa sürüyor. Mellet can korkusundan yer açıyor. Köroğlu, yıldırım gibi oradan geçiyor. Arkasından;

-Vurun ha, koşun ha, yakalayın ha, deseler de boşa, Köroğlu, gözden kayboluyor. Ardından uçan kuş yetişemiyor.

Köroğlu, dağlar tepeler aşıyor. Van'ın üzerinden Osmanlı diyarına geçiyor. Erciş'te Dumanlı aşireti varmış. Bu aşiretin reisi ölmüş. Bunun 40-45 yaşında Mürüvvet Hanım adında güzel bir karısı varmış. Aşireti o kadın yönetiyormuş. Köroğlu, aşiret reisinin çadırının önüne varıyor. Genç bir kız çıkıyor;

-Yavrum misafir kabul eder isiniz, diyor.

-Valide Sultana bir söyleyim, diyor kız. İçeri giriyor.

-Valide Hanım! Misafir bir atlı geldi, diyor.

Kadın dışarı çıkıyor, güçlü, kuvvetli, babayiğit bu adamı görüyor. Onun Köroğlu olduğunu bilmiyor tabi.

-Hay hay! Buyurun, diyor.

Köroğlu, Kırat'ından iniyor, çadıra giriyor. Bunlar yiyorlar, içiyorlar. Sohbet koyulaşiyor. Köroğlu, kendisini tanıtıyor, olup biteni anlatıyor. Aşiret Reisi kadın da yakın zamanda kocasının öldüğünü, aşiret idaresini kendisinin aldığını anlatıyor. Bunlar birbirlerinden hoşlanıyorlar. Köroğlu gitmek istediği zaman, Mürüvvet Hanım,

-Birkaç gün daha kal, diyerek onu bırakmak istemiyor. Bunlar samimiyeti koyulaştırıyorlar. Köroğlu;

-Benim orda 500 tene Keleş'im var, Onlar şimdi beni merak edip aramaya çıkarlar. Ben onların başıyım. Siz de bu aşiretin başısınız. Eşiniz vefat etmiş. Mademki birbirimizi sevdik. Ben diyorum ki; "Allah'ın emriyle, Peygamberimizin sünnetiyle, İmam-ı Azam'ın içtihatları üzerine seni kendime istiyorum, diyor.

-Hay hay Köroğlu! Ben de böyle bir teklif gözlüyordum, diyor kadın.

Bunlar Allah'ın emriyle nikâhlanıyorlar.

Uzatmayalım, Köroğlu'na muazzam bir hazırlık yapıyor, Mürüvvet Hanım. Gideceği zaman Köroğlu kadına diyor ki:

-Eğer hamile kalır da kızın olursa ismini ne istersen onu koy. Ama eğer oğlun olursa adını Hasan koyacaksın. Şu pazıbandimle kılıcımı sana bırakıyorum. 15 yaşını geçtikten sonra bunları ona ver. Şayet o vakte kadar ölmezsem gelip beni bulur.

Köroğlu, Mürüvvet Hanım'la vedalaşiyor. Sürüyor atını Çardaklı Çamlıbel'e. Epey yol gittikten sonra Çamlıbel'e dahil oluyor.

Aradan zaman geçiyor. Mürüvvet Hanım hamile kalıyor. 9 ay 9 gün 9 saat sonra bir oğlan çocuğu doğuruyor. Çocuk, Köroğlu'na yakışır bir çocuk güçlü, gülbüz... Mürüvvet Hanım, Köroğlu'nun emrine uyarak çocuğun adını Hasan koyuyor. Hanım, Hasan'ın üzerine titriyor, büyütüyor. Kışları şehirde, yazları yaylada çocuk büyüyor. Çocuk bir yandan da bir hocadan ders alıyor.

Çocuk ne zaman bir başka çocukla kavga etse, aşiretin adamları;

-Ulan seni annen bir yolcudan aldı, senin baban belli değil, deyip hakaret ediyorlar. Bir gün böyle beş gün böyle... Çocuk gelip bunları annesine söylüyor. Kadın;

-Oğlum, hele zamanı var. Ben sana zamanı gelince babanı söyleyeceğim, diyor.

Çocuk 15 yaşını geçiyor. Annesinin karşısına duruyor, diyor ki:

-Yeter artık, diyor. Herkes benimle babasız diye alay ediyor. Babam kimse söyle!

Kadıncağz, sakladığı Köroğlu'nun emaneti pazibendi, kılıcı getiriyor.

-Oğlum senin babana Çardaklı Çamlıbel'de Koç Köroğlu derler. Sana bunları hediye bıraktı. Biz, Allah'ın emriyle nikâhlandık. Sen nikâhlı, helal-züal Köroğlu'nun oğlusun. İnşallah gidip babanı bulursun babanı.

Hasan, hemen hazırlıklara başlıyor. Hazırlıklarını bitirdikten sonra ata hareket, kamçıya bereket, yola revan oluyor.

Haşan Bey babasını aramaya gelirken, Dumlu Yaylası'nda, Dumlu aşiretine misafir oluyor. Burada aşiret kızı Meryem'i görüyor, ona âşık oluyor. Bunlar kavilleşiyorlar. Hasan Bey, Çamlıbel'e gideceğini, dönüşte kendisini alacağını söylüyor. Uzun bir yolculuktan sonra nihayeti Cenab-ı Hakk'ın inayetiyle Çardaklı Çamlıbel'e vasil oluyor.

Hasan, Çamlıbel'e gelince yorgun düşüyor, korulukta uyuya kalıyor. Bu sırada etrafı dürbünle seyretmekte olan Köroğlu bir de bakıyor ki güzel bir at yayılıyor, bir de delikanlı da yanında yatıyor. Merak ediyor, atna atlayıp oraya gidiyor. Köroğlu geliyor bakıyor ki, ayın on dördü gibi bir delikanlı yatıyor. Hafifçe ayağına dokunuyor.

-Kalk bakalım delikanlı, diyor. Nerden geliyor nereye gidiyorsun? Kimsin, nesen?

Uykudan uyandırılmak zorun gidiyor çocuğun.

-Sen sorgu sual meleş misin, yahu! Bu ne biçim iş, adamı uykudan uyandırıyorsun!

-Burası benim koruluğum, kimden izin aldın? Bir de adama kafa tutuyorsun!

Çocuk kendisine dikleşiyor. Köroğlu içinden; "Ulan şuna 1-2 bir şey söyleyeyim." Belki anlar diyor.

Çaylak bir cüçük üzümüştür

Üzümüş yollara dizmiştir

Yaklaşma gözüm kızmıştır

Öldürürüm çocuk seni

Haşan Bey, genç ya daha fazla kendisini tutamıyor, Köroğlu'na saldırıyor. Babası olduğunu bilmiyor amma. Bunlar tutuşuyorlar kavgaya. Nasıl ediyorsa Köroğlu'nu altına alıyor.

-Seni gidi seni! Derviş misin, şeyh misin, diyor, Şimdi seni kesmez miyim, diyor.

Kılıcını kaldırıyor. Kaldırınca Köroğlu delikanlının kolundaki pazibendi görüyor. Elindeki kılıcı da tanıyor.

-Dur oğlum Haşan Bey, dur diyor.

Tanımadığı bu adam kendisine adıyla hitap edince, Hasan Bey Köroğlu'nun üstünden iniyor.

Efendim, bunlar tanışıyorlar, sarmaş dolaş oluyorlar. Birlikte Çambbel' e geliyorlar. Onu çok iyi karşılıyorlar. Nigar Hanım da bunu kendi oğlu gibi bağrına basıyor.

Hasan Bey, Çamlıbel'de gününü gün ediyor. Günleri zevk safa içerisinde geçiyor. Bu arada Meryem'i unutuyor. Birden Meryem aklına düşüyor. İştahtan kesiliyor, gündün güne sararıp oluyor. Bu, Köroğlu'nun dikkatini çekiyor. Diyor ki:

-Oğlum, diyor neyin var? Sana bir laf söyleyen mi var? Günden güne eriyorsun. Niye böyle birden bire değiştin?

-Yok baba, rahatım yerinde. Yediğim önümde yemediğim arkamda. Bana çok iyi bakıyorlar.

-E, Peki bu halin ne?

-Ben buraya gelirken Dumlu Aşireti'ne rastladım orda Meryem isminde bir kızla tanıştım, birbirimize nişan yüzüğü taktık, kendi aramızda. "Ben babamı bulacağım, babamla beraber gelirim." dedim. Şimdi sen bu kızı bana alacaksın. Almazsan ben helak olurum. Onun aşkı beni yakıyor.

Köroğlu diyor ki:

-Oğlum Haşan! Ben Osmanlı ülkesinde nam yapmış adamım. Şimdi bir aşiret reisine gidip de nasıl "Kızını oğluma ver." derim. Bu, bana biraz güç geliyor.

-Sen bilirsin baba. Eğer sen gitmezsen ben giderim. Ben sözümü yerine getireceğim, diyor Hasan.

Hasan Bey hazırlığını yapıyor. Nigar Hanım'a;

-Anne ben biraz avlanacağım, diyor. Kimseye niyetini söylemiyor. Atına atlıyor, Dumlu Yaylasına doğru yola revan oluyor.

Epey yol gittikten sonra Dumlu Aşireti'nin olduğu yere varıyor. Aşirete misafir oluyor. Orada Meryem'le buluşuyor. Bunlar kaçmaya karar veriyorlar ve fırsatını bulup kaçıyorlar. Ancak aşiret bunu haber alınca peşlerine düşüyor. Aşiretin adamları ileride bunların önünü çeviriyorlar. Hasan'ı yaralıyorlar. Hasan Bey'le Meryem canlarını zor kurtarıyorlar. Bir başka aşirete sığınıyorlar. Meryem, çevresiyle Hasan Bey'in yaralarını sarıyor.

Hasan bir atlı ile Köroğlu'na haber gönderiyor.

-Eğer sen babam Koç Köroğlu sağlığıma ya yetiştin ya yetişemedin. Meryem'le kaçarken beni derin yaraladılar Falan aşirete sığındım.

Köroğlu bu nameyi alınca;

-Ey vah diyor.

Hemen adamlarını topluyor. Bunlar Erciş taraflarına atlarını sürüyorlar. Ha babam, de babam, konarak göçerek uzun bir yolculuktan sonra Hasan Bey'in dediği yere vasil oluyorlar.

Aşiret reisi iyi adammış. Hasan Bey'in fevkalade bakımını yaptırıyor. Köroğlu oğlunu sağ salim bulunca çok seviniyor. Aşiret reisi bunları misafir ediyor.

Bunlar, bir müddet orada kaldıktan sonra aşiret reisinden müsaade isteyim oradan ayrılıyorlar. Bunlar zayıat vermeden Çardaklı Çamlıbel'e geliyorlar.

Aradan zaman geçiyor. Meryem'le Hasan Bey'in düğününü yapmak istiyorlar. Dumanlı Aşiretindeki Hasan Bey'in annesi Mürüvvet Hanım'ı gidip getiriyorlar. Ona güzel bir karşılama merasimi yapıyorlar. Nigar Hanım da üzerine kuma geldiği halde hiç bir kıskançlık göstermiyor. Mürüvvet Hanım oğlunun düğününe yetişiyor.

x x x

Elimizde metni bulunan ve haberdar olduğumuz Köroğlu kollarının başlıcası şunlardır:

1. Ağcakuzu (Azerbaycan)
2. Ağcakuzu ve Perzad Hanım'ın Çenlibel'e Gelmesi (Azerbaycan)
3. Ahmet Bey'in Evlenişi (Türkmen)
4. Alı Kişi (Türkiye)
5. Arap Reyhan (Türkmen)(Karakalpak)
6. Arap'tan İntikam Alış (Türkmen)
7. Âşık Cünunun Kaçması (İran)
8. Avaz Han (Avaz'ın Evlat Edinilmesi (Özbek)*
9. Avaz ve Ayzaynab (Özbek)*
10. Avaz ve Zulfizar (Özbek)*
11. Avazhan (Özbek)
12. Avaz'ın Çamlıbel'e Gelişi (Özbek)*
13. Avaz'ın Evlenmesi (Özbek)*
14. Avaz'ın Köroğlu'nu Kurtarması (Özbek)*
15. Avaz'ın Zarnigar'a Gelişi (Özbek)*
16. Avaz'ın Ölümle Hüküm Etilişi (Özbek)*
17. Ayçemen (Türkmen)
18. Ayvaz (Övez) ve Kırat (Türkmen)
19. Ayvazhan (Evezhan) (Karakalpak)
20. Ayvaz'ın (Övez'in) Dara Çekilmesi (Türkmen)
21. Ayvaz'ın (Övez'in) Evlenmesi (Türkmen)(Karakalpak)
22. Ayvaz'ın (Övez'in) Küsmesi (Türkmen)
23. Ayvaz'ın (Övez'in) Oğlu Nuralı (Türkmen)
24. Ayvaz'ın Çenlibel'e Getirilmesi (Türkiye)
25. Ayvaz'ın Esir Olması ((Türkiye)

* Bu işareti taşıyan kol adları, haberdar olduğumuz ancak metnine ulaşamadığımız kollar anlamına gelmektedir.

26. Bala Gerdan (Türkmen-Özbek)
27. Bazay Batır ve Oğlu Koruglı (Kazak)
28. Benövşe Hanım'ın Çenlibel'e Gelmesi (Azerbaycan)
29. Beylerin Zindana Düşmesi (Türkiye)
30. Bezirgan (Türkmen)(Karakalpak)
31. Bezirgân (Özbek)*
32. Bolu Beyi (Baş Kısmı) (Türkiye)
33. Bolu Bey ve Koç Köroğlu (Azerbaycan-Gürc.)
34. Bozayhan (Kazak)
35. Butakoz (Özbek)*
36. Cihangir (Özbek)*
37. Celali Bey - Mehmet Bey (Türk)
38. Cünun ve Gürün Beyi (Türkiye)
39. Çamlıbel'in Muhasarası (Özbek)*
40. Dağistanlı Hasan Bey (Türkiye)
41. Dalli (Dalli Han) (Özbek)*
42. Deli Kara (Türkiye)*
43. Dellek Deli Hasan (Türkiye)
44. Demircioğlu (Türk.) (Azerbaycan)
45. Demircioğlu ile Reyhan Arap (Türkiye)
46. Demircioğlu'nun Deliler Cergesine Girmesi (Azerbaycan)
47. Demircioğlu'nun Çamlıbel'e Gelmesi (Azerbaycan-Türkiye)
48. Dürat'ın Yitmesi (Türkiye)
49. Emir Göroğlu(Uygur)
50. Er Hasan (Türkmen)
51. Esmer Han'ın Çamlıbel'e Getirilişi (Azerbaycan)
52. Gavazhan (Ayvaz) Kıssası (Kazak)
53. Gavazhan Turalı Ayvaz Han (Kazak)
54. Gencim Bey ve Hıdıralı Zengin (Türkmen)
55. Göroğlu'nun Tuğuluşu (Özbek)*
56. Gülnar Peri (Özbek)*
57. Hamza'nın Kırat'ı Kaçırması (Azerbaycan-Türkiye)
58. Handan Bahadır (Türkmen)
59. Harman-Dali (Gül Hıraman, Hıraman Dalli) (Özbek)*
60. Harmandeli (Türkmen)
61. Hasan Han (Özbek)*
62. Hasan Paşa'nın Çamlıbel'e Gelmesi (Azerbaycan-Türk.)
63. Holdur-Han (Özbek)*
64. Huşgeldi (Özbek)
65. İntizar (Özbek)*
66. Kara Kulun Kaçması (Azerbaycan)(Türkiye)
67. Kaytaz Kolu (Türkiye)*
68. Keloğlan'ın Kırat'ı Kaçırması (Türkiye)

69. Kenan Seferi (Türkiye)
70. Kırat'ın Kaçırılması (Özbek)*
71. Kırk Bin (Özbek)*
72. Kıssa-i Göroğlu Sultan (Özbek)*
73. Kiziroğlu (Türkiye)
74. Kiziroğlu Mustafa Bey (Türkiye)
75. Kiziroğlu Mustafa Bey Kırım Seferi (Türkiye)*
76. Kiziroğlu Mustafa Bey'in Çenlibele Gelmesi (Türkiye)
77. Koca Yılkıcı (Türkiye)
78. Kocabey (Türkiye)
79. Köroğlu (Göroğlu) ve Balı Bey (Türkmen)
80. Köroğlu Bey'le Davut Serdar (Türkmen)
81. Köroğlu ile Âşık Cünun (Azerbaycan)
82. Köroğlu ile Bezergen (Kazak)
83. Köroğlu ile Bezirgân (Türkiye)
84. Köroğlu ile Bolu Bey (Azv.) (Türkiye)
85. Köroğlu ile Ceyran Hanım (Azerbaycan)
86. Köroğlu ile Deli Hasan (Azerbaycan-Türkiye)
87. Köroğlu ile Han Nigâr (Türkiye)
88. Köroğlu ile Hasan Bey (Türkiye)
89. Köroğlu ile Humar Hanım (Azerbaycan)
90. Köroğlu ile Kamer Hanım (Azerbaycan)
91. Köroğlu ile Kanlı Arap (Türkiye)
92. Köroğlu ile Kiziroğlu (Türkiye)
93. Köroğlu ile Kumru Hanım (Azerbaycan)
94. Köroğlu ile Leyla Hanım (Azerbaycan)
95. Köroğlu ile Niğdeli Geyik Ahmet (Türkiye)
96. Köroğlu ile Saadet Begim Hanım (Azerbaycan)
97. Köroğlu ile Serdar Bey (İran)
98. Köroğlu ile Ziba Hanım (Azerbaycan)
99. Köroğlu ve Balı Bey (Türkmen)
100. Köroğlu'nun Ballica Seferi (Azerbaycan)(Türkiye)
101. Köroğlu'nun Bayburt Seferi (Türkiye)
102. Köroğlu'nun Doğuşu (Özbek)*
103. Köroğlu'nun Gavaz (Ayvaz)'ı Getirmesi (Kazak)
104. Köroğlu'nun Guba Seferi (Azerbaycan)
105. Köroğlu'nun Isfahan ve Van Seferi (Azerbaycan)
106. Köroğlu'nun Kayseri Seferi (Türkiye)*
107. Köroğlu'nun Oğlu Hüseyin Bey Kolu (Türkiye)
108. Köroğlu'nun Rayhan Arap'la Savaşı (Kazak)
109. Köroğlu'nun Şilat Seferi (İran)
110. Köroğlu'nun Türkmen Seferi (İran)
111. Köroğlu-Ağa Han-Şahsenem Hanım (Azerbaycan)

112. Köroğlu-Bolu Serdar (İran)
113. Köroğlu-Bürçü Bey-Belli Ahmet (Azerbaycan)
114. Köroğlu-Han Nigâr-Hasan Bey (Türkiye)
115. Köroğlu-İsabalı (Azerbaycan)
116. Köroğlu-Mecid Ağa (Azerbaycan)
117. Köroğlu'nun Akşehir Seferi (Türkiye)
118. Köroğlu'nun Avaz'ı Kaçırması (Özbek)*
119. Köroğlu'nun Behbahan Seferi (Azerbaycan)
120. Köroğlu'nun Beyazıt Seferi (Azerbaycan) (Türkiye)
121. Köroğlu'nun Bilhedi Seferi (Azerbaycan)
122. Köroğlu'nun Çardevli Seferi (Azerbaycan)
123. Köroğlu'nun Çin Seferi (Türkiye)
124. Köroğlu'nun Derbent Seferi (Azerbaycan)(Türkiye)
125. Köroğlu'nun Diyarbakır Seferi (Azerbaycan)
126. Köroğlu'nun Döne Hanım'ı Kaçırması (Türkiye)
127. Köroğlu'nun Ermenistan Seferi (Türkiye)
128. Köroğlu'nun Erzurum Seferi (Azerbaycan) (Türkiye)
129. Köroğlu'nun Esir Olması (Türkiye)
130. Köroğlu'nun Evlenişi (Türkmen)
131. Köroğlu'nun Evlenmesi (Aga Yunus, Yunus Peri) (Özbek)*
132. Köroğlu'nun Eyin Seferi (Azerbaycan)
133. Köroğlu'nun Gavaz (Ayvaz)'ı Zindandan Kurtarması (Kazak)
134. Köroğlu'nun Gençliği (Özbek)*
135. Köroğlu'nun Gürcistan Seferi (Türkiye)
136. Köroğlu'nun Halep Seferi (Azerbaycan)
137. Köroğlu'nun Horasan Seferi (Türkiye)
138. Köroğlu'nun İstanbul Seferi (Türkiye)
139. Köroğlu'nun Kars Seferi (Azerbaycan)(Türkiye)
140. Köroğlu'nun Kaybolması (Türkiye)
141. Köroğlu'nun Kırk bir Yiğidi (Kazak)
142. Köroğlu'nun Kocalığı ve Ölümü (Azerbaycan)(Türkiye)(Türkmen)
143. Köroğlu'nun Malatya Seferi (Azerbaycan)
144. Köroğlu'nun Medayin Seferi (Türkiye)*
145. Köroğlu'nun Moskof Seferi (Türkiye)
146. Köroğlu'nun Oğlu Hasan Bey (Türkiye)
147. Köroğlu'nun Oltu Seferi (Türkiye)
148. Köroğlu'nun Reyhan Arab'a Seferi) (Özbek)*
149. Köroğlu'nun Rum Seferi (Azerbaycan)
150. Köroğlu'nun Rusya Seferi veya Oltu Seferi (Türkiye)*
151. Köroğlu'nun Sivastapol Seferi (Türkiye)*
152. Köroğlu'nun Süleymani Seferi (Azerbaycan)
153. Köroğlu'nun ŞağdatHan'le Savaşı (Kazak)
154. Köroğlu'nun Şam Seferi (Türkiye)

155. Köroğlu'nun Şilat Seferi (İran)
156. Köroğlu'nun Şirvan Seferi (Azerbaycan)
157. Köroğlu'nun Tokat Seferi (Azerbaycan)
158. Köroğlu'nun Urfa Seferi (Azb.)
159. Köroğlu'nun Van Seferi (Azerbaycan)
160. Köroğlu'nun Zindana Düşmesi (Türkiye)
161. Köroğlu'nun Zuhuru (Türkiye)
162. Köroğlu-Bolu Serdar (İran)
163. Köroğlu-Ravşanbek (Kazak)
164. Köroğlu-Şağdat Han Savaşı (Kazak)
165. Köse Kenan-Dânâ Hanım (Türkiye)
166. Kunduz ve Yulduz (Özbek)*
167. Mahbub Hanım'ın Çamlıbel'e Gelmesi (Azerbaycan)(Türk)
168. Masrikka (Özbek)*
169. Melike Ayyar (Özbek)*
170. Merdivenli (Türkmen)
171. Mezarda Doğan Köroğlu (Kazak)
172. Miskal Peri (Özbek)*
173. Misri Gılcın Oğurlanması (Azerbaycan)
174. Moruk Kadın (Türkmen)
175. Nigâr Hanım'ın Çamlıbel'e Getirilmesi (Azerbaycan)
176. Nurali (Nurali Han) (Özbek)*
177. Övez Evlenen (Türkmen)
178. Övez Küsen (Türkmen)
179. Övez'i Dara Çeken (Türkmen)
180. Övez'in Oğlu Nuralı (Türkmen)
181. Peri Küsen (Türkmen)
182. Perizad Hanım'ın Çenlibele Gelmesi (Azerbaycan)
183. Ravşan (Özbek)*
184. Reyhan Arap (Köroğlu ve Reyhan Arap) (Özbek)*
185. Sapar Mehrem (Türkmen)
186. Servican (Türkmen)
187. Silistreli Hasan Paşa (Türkiye)
188. Tebli Bahadır (Türkmen)
189. Telli Hanım'ın Çenlibel'e Getirilmesi (Azerbaycan)
190. Temir-Han Padişah (Özbek)*
191. Turna Teli (Türkiye)
192. Türkmen Kasımhan (Kazak)
193. Zaman Bek (Özbek)*
194. Zernişan Hanımın Çenlibel'e Getirilmesi (Azerbaycan)
195. Zor Bezirgân (Türkiye)
196. Zulhumar (Zaydinay) (Özbek)*